

Investigar als marges i llegir entre línies
Investigar los márgenes y leer entre líneas
Investigar as margens e ler entre as linhas
Researching in the margins and reading between the lines

Vicent Josep ESCARTÍ¹

És cert que la investigació històrica i cultural sovint ha de treballar llegint entre línies aquella informació que ens aporten els documents. Però, això, encara cal practicar-ho més, si es tracta de treballar amb materials, personatges, fenòmens històrics o textos que podríem considerar *marginals*. O, encara, quan aquells aspectes que volem recercar no han estat mai –o poques vegades– centrals en la recerca que portem endavant. En certa manera, això és el que trobarem en el dossier que eh preparat i que consta de cinc treballs que podrien resultar molt heterogenis per tal d'agrupar-los ací, però que presenten un exe d'unió evident: treballen a partir d'uns objectes d'estudi que podem situar en els marges de la història.

Així, i seguint un ordre cronològic, trobem en primer lloc el treball de **Sergi Espinosa**, de la Universitat de València, que, a partir del pensament de Ramon Llull, analitza la visió particular que tenia aquest autor clàssic de la cultura catalana sobre la religió islàmica. També, ens mostra el caràcter respectuós amb què va tractar Llull els musulmans en la seua obra. La visió d'un pensador cristià medieval sobre allò que li era antagònic i que avançava –conforme passarien els segles– a ser marginal.

Després, **Víctor J. Jurado Riba**, de la Universitat de Barcelona, amb el seu article ens fa veure com la guerra de las Alpujarras va ser un dels conflictes centrals de la fi de la dècada de 1560 per a Felip II i com la mobilització va ser massiva i urgent en molts dels casos, participant bona part de les ciutats castellanes i arribant a reunir contingents que oferirien mans a la guerra, però que provocarien greus problemes de disciplina. Catalunya no va restar aliena a aquesta mobilització i, entre nobles i personalitats específiques, en destaquen els soldats bandolers de don Antic Sarriera. A partir del rastre documental que varen deixar aquells catalans en una guerra llunyana

---

¹ Universitat de València / IIFV. E-mail: vicent.j.escarti@uv.es.

per a ells, s'analitza aquesta presència clarament ubicada en els marges de la centralitat del moment, evidentment castellana.

En tercer lloc, **Victòria Bauçà Nicolau** de la Universitat de les Illes Balears, amb el seu treball ens mostra com la literatura, el teatre i l'art del barroc van mostrar habitualment l'arquetip de l'home ebri que es refugiava a la taverna de la seua vida. Aquesta figura existí en la societat popular, on els tipus es diversificaven i els vicis s'ampliaven. La documentació ens ofereix, en aquest cas, al regne de Mallorca, casos d'homes de "mala vida", el comportament dels quals tenia conseqüències greus en les dones del seu entorn, que es resumien en violència i pobresa. Evidentment, ací ens trobem amb la marginalitat social en què es movien aquests personatges que, fins ara, han despertat un escàs interès entre els estudiosos.

Vicent Josep Escartí (Universitat de València), ens ofereix un treball en què es fa un recorregut per les notícies que es conserven als dietaris i llibres de memòria valencians, referides a les diferents onades de pesta i epidèmies patides en aquell territori, i fa veure com, aquella malaltia pandèmica passà d'ocupar un espai marginal, en aquesta mena d'escrits, a ser el centre d'alguns relats coetanis, en la darrera onada del 1647-48.

Finalment, **Emilio Callado Estela**, de la Universitat Cardenal Herrera – CEU (València), se centra en un personatge totalment diferent, i que en principi podríem pensar que es devia de situar al centre de la seua societat. Tanmateix, el xantre de la catedral d'Oriola Domingo Bou i Miralles, per causa dels seus amor amb una jove vidua, patirà l'exili entre 1691 i 1692 a petició del bisbe Antoní Sánchez de Castellar i per ordre de la corona.

Investigar en els marges de la documentació, fer recerca llegint entre línies allò que ens ha testimoniats la història, permet aprofundir en la visió que tenim del nostre passat. Una bona prova d'això són una sèrie de treballs que acaben d'aparèixer i en què ens hem vist involucrats,² els quals segueixen aquesta línia de recerca que estem impulsant des de diferents projectes d'investigació i trobades científiques, amb la intenció de continuar coneixent els espais que romanen en penombra.

---

² Aquestes treballs als quals fem referència són: ESCARTÍ, Vicent Josep & ROCA, Rafael. *En los márgenes de la historia. Marginales y minorías*. Saragossa: Libros Pórtico, 2020; i *idem. Identitats i Violències. Documentació i literatura*. Catarroja-Barcelona, 2020. També, ESCARTÍ, Vicent Josep. *Vides marginals i documentació*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2021; i el d'aparició imminent ESCARTÍ, Vicent Josep. *Biografies invisibles / Invisible Biographies*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2021.